

תשע בריבוע שעשועון ידע לפסח

מטרות:

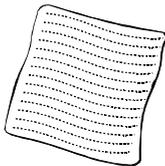
- ◆ משחק חברתי משעשע למספר רב של משתתפים.
- ◆ העשרה בנושא החג.

חומרים:

- ◆ רשימת שאלות ותשובות (לכל שאלה שתי תשובות: אחת שגויה ואחת נכונה). סה"כ 10 עותקים - למנחה ולכל אחד מתשעת "ילדי הלוח".
- ◆ 9 סרטים לצואר ועליהם תליון גדול מבריסטול, שבצידו האחד - מצה ובצידו השני - גביע.

הכנה למשחק:

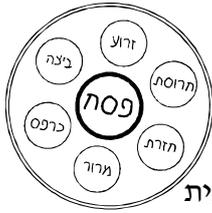
משחקים על פי חוקי ה"איקס עיגול" לוח המשחק הינו אנושי ומורכב מתשעה ילדים. כל ילד יקבל תליון. המראה הכללי הוא של לוח מרובע מחולק ל- 9 משבצות. שלושה ילדים ישבו על הרצפה. מאחוריהם ישבו שלושה על כסאות, מאחורי היושבים ישבו שלושה ילדים על שולחן.

מהלך הפעילות:

1. הקבוצה נחלקת לשתי קבוצות - קבוצת מצה וקבוצת גביע.
2. הקבוצה שנבחרה להתחיל את המשחק בוחרת אחד מ"ילדי הלוח".
3. המנחה שואל שאלה ומציין את מספרה, הילד שנבחר עונה אחת משתי התשובות: נציג הקבוצה צריך להחליט אם התשובה היא תשובת אמת או שקר.
  - * במידה וצדק - "ילד הלוח" יענוד את התליון כשסימן הקבוצה כלפי מעלה.
  - * במידה ושגה - "ילד הלוח" יענוד את התליון כשסימן הקבוצה המתחרה כלפי מעלה.
4. מטרת כל קבוצה ליצור רצף של שלושה סימנים משלה, למנוע יצירת רצף של הקבוצה המתחרה. אפשרות ליצירת רצף: מאונך, מאוזן או אלכסון.
5. הקבוצה שהצליחה ליצור רצף שלה - זוכה באותו הסבב.
  - * יש להכין מראש את "ילדי הלוח" לקריאה רהוטה ומשכנעת של התשובות.

תשע בריבוע לפסח

1. מהו מקור המילה "אביב"?

- א. מלשון "אב" - בכור וראשון להבשלת הפירות. (אמת)
ב. אביב- המילה חודשה ע"י אליעזר בן-יהודה, אשר תרגם אותה מהמילה הערבית "עפיף", המציינת את מעוף הפרפרים בתקופה זו של השנה. (שקר)

2. מדוע, לדעתכם, התעקש פרעה והקשה את ליבו במשך כל תשע המכות, שהיו קשות מאוד, ורק במכה העשירית, מכת בכורות, נכנע והסכים לשחרר את בני ישראל?

- א. מאחר שפרעה היה הבן הבכור במשפחתו הוא פחד מהגורל הצפוי לו עקב תמותת הבכורים במשפחה. (אמת)
ב. פרעה עיף מכל המכות שנחתו עליו, ושריו שכנעו אותו להאמין שלאחר הבנים הבכורים - יגיע תור הבנים השניים וכו', כנקמה על גזירתו "כל הבן היילוד- היאורה תשליכוהו". (שקר)

3. מה זאת עוגת בצל?

- א. כל קולפי הבצל מכירים ודאי את הדיסקית שעליה יושבים עלי הבצל. זוהי עוגת הבצל. (אמת)
ב. לכנסיות הרוסיות ייחוד בגלל כיפותיהן דמויות הבצל. לכך יש כמה סברות. לפי אחת מהן, בחג הפסחא נהוג ברוסיה המרכזית להכין תבשיל בצורת עוגה, שצורתה דמויית כיפות אלה של הכנסייה, והיא נקראת "עוגת הפסחא", אך הילדים קוראים לה "עוגת הבצל". (שקר)

4. מהו מקור המילה "אפיקומן"?

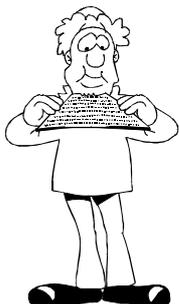
- א. האמת היא שלא מופיע הסבר ברור למילה מוזרה זו. משערים, שמקורה בביטוי שמשמעותו ביוונית "לאחר הסעודה" - קינוח מתוק. מכיוון שהמסורת קובעת שטעם המצה צריך להישאר בפה, מחלקים למסובין בסוף ה"סדר" פיסת מצה. (אמת)
ב. המילה קשורה לפילוסוף היווני אפיקורוס, שכפר בעיקר, וניהל ויכוח קשה עם הרבנים שבתקופתו. בלעג היה נהוג לומר, שכשם שהאפיקומן נבצע באמצע וסופו להיאכל, כך אפיקורוס סופו שדעותיו תיעלמנה. (שקר)

5. מהי "הגדת ראשי הציפורים"?

- א. על מנת שלא לעבור על איסור יצירת דמויות, נהוג היה בגרמניה במאה ה-13 להוסיף ראש של ציפור לדמויות המצוירות. (אמת)
ב. מדובר בהגדה שנוצרה בתקופת האינקוויזיציה. על מנת שתהא מצומצמת בשטחה, נכתבה בכתב זעיר, בדומה לראשה הזעיר של הציפור, וכך זכתה לכינוי "הגדת ראשי הציפורים". (שקר)

6. מקור השם "ניסן"?

- א. מקור השם הוא בבלי. ניסנו = ניצן, הפורח באביב. (אמת)
ב. מקור השם הוא בבלי. ניסן זה אביב מלשון סן- שמש. הזמן שבו השמש מתחילה לזרוח. (שקר)

7. מתי אומרים את "תפילת הטל"?

- א. ביום הראשון של פסח - כי כתוב שגשם אחרי הפסח הוא סימן קללה. (שקר)
ב. ביום הראשון של פסח. (אמת)

8. למה עושים קידוש בליל הסדר?

- א. על ידי הקידוש הופכים את הזמן לזמן מיוחד ומשמעותי. חג שיש לברך עליו. (אמת)
ב. היין מזכיר בצבעו את הדם והקידוש הוא זכר למכת הדם. (שקר)

9. למה מטבילים את הכרפס?

- א. הכרפס משמש כמתאבן - כבר הרומאים נהגו לטבול לפני הארוחה ירקות שונים להגברת התאבון. סיבה נוספת היא לעורר את סקרנותם של הילדים. (אמת)
ב. מקור המילה כרפס הוא בבלי ופירושו ירק שמטבילים. (שקר)

10. מה פירוש "לא בד"ו פסח"?

- א. בד"ו הם הימים בהם לא יכול לחול חג הפסח: שני, רביעי ושישי. (אמת)
ב. השנה ליל הסדר במוצאי שבת, לכן בדו חכמינו סידורים מיוחדים ליום זה. למשל שמותר להכין את האוכל במהלך השבת. (שקר)

11. מתי הפסיקו בני ישראל לאכול את המן במדבר?

- א. הם הפסיקו לאכול את המן כאשר הגיעו לפתחה של ארץ ישראל בה אכלו מתבואת הארץ. (אמת)
ב. המן המשיך לרדת עד שהצליחו בני ישראל לגדל לעצמם אוכל טרי. כי הם חשדו שהאוכל שגודל בארץ על ידי היושבים בה אינו כשר. (שקר)

12. מה זה הגעלת כלים?

- א. ניקוי כלים מלוכלכים מחמץ ומכל מיני דברים מגעילים, כך שיהיו כשרים לפסח, על ידי טבילתם במים רותחים. (אמת)
ב. הכנת כלים שצורתם מגעילה על מנת שיזהו שהם מיוחדים לפסח, ולא ישתמשו בהם ביום יום. (שקר)

13. מהי מצה שמורה?

- א. מצה האפויה מחיטים שנשמרו במיוחד משעת הקציר. (אמת)
ב. מצה ששומרים עליה היטב, על מנת שהילדים לא ימצאו אותה. בקיצור אפיקומן. (שקר)

14. מה פרוש מעות חיטין?

- א. איסוף תרומות למען העניים כדי שיהיה להם כסף להכין את החג. (אמת)
ב. קיצור של המילים חיטה - יין חיטין שזה חיטה מעורבת ביין. יחד עם תמרים ותפוחים מכינים מזה חרוסת. (שקר)

15. מהו ביעור חמץ?

- א. רגע לפני תחילת הפסח, ניקוי החמץ שהושאר המשול ליצר הרע, בנוצה ונר. (אמת)
ב. ההסבר של עורך הסדר, על ההגדה של פסח ועל יציאת מצרים וכל מה קרה בעבר. (שקר)

16. מה זה קריעת ים סוף?

- א. ביטוי המראה על קושי רב, שמקורו ביציאת מצרים. (אמת)
ב. חיפוש סימנים - קריאה במפה כדי למצוא היכן נמצא ים סוף ולעקוב אחרי דרכם של בני ישראל במדבר. (שקר)

17. מהן 10 המכות?

- א. המכות שאלוקים נתן למצרים על מנת שיתן לבני ישראל לצאת ממצרים. (אמת)
ב. טפיחות שהרב עובדיה נותן לאנשים שהוא מחבב, למשל לכתב קול ישראל. (שקר)

18. מהי שירת הים?

- א. שירת הלל לאלוקים אותה שר משה אחרי שבני ישראל עברו את ים סוף. (אמת)
ב. קול הרעש שמשמיע הים כשגלים גדולים וגבוהים נשברים - בקיצור "צונמי". (שקר)

19. מהו קציר העומר?

- א. המנהג לקצור את השעורים שבשלו בחג הפסח. את הקציר מלווים בחגיגה גדולה עם שירים וריקודים. (אמת)
ב. מנהג של רב העדה לצאת לשדות הפורחים בחג בשלל צבעים ולאמר ברכה על מגוון הפרחים והצמחים שאלוקים ברך בהם את הארץ. (שקר)

20. מהו לחם עוני?

- א. כינוי למצה הנאכלת בפסח. (אמת)
ב. לחם שנשאר בערב בסופר ונותנים אותו לעניים. (שקר)

21. מהו "חד גדיא"?

- א. אחד משירי סיום ליל הסדר. (אמת)
ב. גדי שחד חידות ובעצם בוחן את המשתתפים בסדר כדי לראות אם הקשיבו היטב. (שקר)

22. מהו "מי יודע"?

- א. אחד משירי סיום הסדר, שבו סופרים מספרים ומה ששיך להם. (אמת)
ב. שאלה ששואל מארגן הסדר, כשהוא רוצה לאכול את האפיקומן, אך שכח היכן החביא אותו. "מי יודע היכן האפיקומן?" (שקר)

23. מהו האפיקומן?

- א. מצה שמחביאים מפני הילדים הרעבים בסדר הארוך, ואוכלים אותה רק בסוף הסדר. אסור לאכול דבר אחריה. (אמת)
ב. מלשון אפיק ומן. שתי מילים המתארות את מקום המצאות האוכל שנתן אלוקים לבני ישראל במדבר. לא בהרים ולא ברמות כי אם באפיקי הנחל בלבד. (שקר)

תשע בריבוע לפסח מקבץ שאלות נוסף

1. ארבע קושיות:

- א. ארבע קושיות הן 4 שאלות אותן שואלים הילדים לפני סיפור ההגדה. 4 השאלות מתייחסות להבדלים בין ליל הסדר ושאר הלילות.
בזמן שבית המקדש היה קיים היו שואלים 5 קושיות. החמישית בוטלה בגלל שאין לנו קורבן פסח. (אמת)
- ב. ארבעת הקושיות הן השאלות ששואלים כל ארבעת הבנים. חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. לכל בן שאלה המתאימה לו. (שקר)

2. ארבע כוסות:

- א. ארבע כוסות יין ששותים בליל הסדר כנגד ארבע לשונות גאולה המוזכרות בתורה. יש אומרים שהכוסות הן כנגד 4 אמהות שרה, רבקה, רחל, ולאה. (אמת)
- ב. ארבע כוסות יין ששותים בליל הסדר כנגד 4 בנים עליהם דיברה התורה. כשמגיעים לתשובה של כל אחד מהבנים שותים כוס יין. (שקר)

3. נטילת ידיים:

- א. בליל הסדר נוטלים ידיים ולא אוכלים אחריה מצה. נטילת הידיים בתחילת הסדר היא לשם ניקיון ולא לצורך אכילת מצה. המצה נאכלת רק לאחר סיפור יציאת מצרים, ואז נוטלים ידיים פעם שנייה. (אמת)
- ב. נטילת ידיים היא תמיד בתחילת הסעודה, ולכן גם בפסח נוטלים ידיים, אוכלים כזית מצה ואח"כ ממשיכים בסיפור ההגדה. (שקר)

4. מהן שלושת המילים שחייב כל אחד לומר בליל הסדר?

- א. המילים המוזכרות בהגדה הן: עתה בני חורין, ומדוע? זהו הסוף הטוב והאופטימי של סיפור עבדות מצרים. אנו רוצים בלילה זה, שכל המשפחה מתכנסת ביחד להדגיש את השחרור והמעבר למדינה עצמאית. (שקר)
- ב. המילים הן: פסח, מצה ומרור. המרור מזכיר את השעבוד הקשה שהיה לאבותינו במצרים. המילה פסח מזכירה שה' דלג על בתי היהודים כשנגף בבתי המצרים, והמצה מזכירה את היציאה במהירות ממצרים. לסיכום - מילים אלו מזכירות את השעבוד והגאולה. (אמת)

5. באיזו מצווה חייבים האבות לגבי הבנים שלהם במיוחד בליל הסדר?

- א. האבות חייבים לעודד את הילדים לשכוח את העבר העצוב של עם ישראל, כדי שיגדלו ילדים עליזים ומשחררים מתסכולי הגלות והצרות, ורק להסתכל קדימה על בניית העם בארצו. (שקר)
- ב. האבות חייבים להרבות בסיפור גלות מצרים וכן בסיפור נסי הגאולה, כי עם ישראל מתאפיין בכך, שהוא בונה את העתיד שלו כהמשך לעבר, ולא ע"י ניתוק ממנו. (אמת)

6. מדוע אוכלים מצות בפסח?

- א. כי ישראל, שהיו עבדים במצרים היו מאוד עניים ובקושי השיגו אוכל. המצות היו זולות בהרבה מהלחם. הם היו בעלי משפחות גדולות, ולכן יכלו לקנות רק מצות. רק האדונים המצרים יכלו להרשות לעצמם לקנות כל מה שרצו - לחם, פיתות, ואפילו בגטים ולחמניות. המצות שנאכל יזכירו לנו את אחינו העניים במצרים וכך נזדהה איתם. (שקר)
- ב. כי פרעה גירש את ישראל ממצרים במהירות, ולכן לא הספיקו לגמור את אפיית הלחם שאורכת זמן רב, והם נשארו עם מצות, שהן למעשה בצק שלא הספיק להחמיץ. (אמת)

7. מהו מקור המילה "אביב"?

- א. מלשון "אב" - בכור וראשון להבשלת הפירות. (אמת)
ב. אביב- המילה חודשה ע"י אליעזר בן-יהודה, אשר תרגם אותה מהמילה הערבית "עפיף", המציינת את מעוף הפרפרים בתקופה זו של השנה. (שקר)

8. מהו שורש המנהג של ניקיון יסודי לקראת חג הפסח?

- א. על החמץ נאמר: "בל יראה ובל ימצא". כידוע לאחר חג הפורים, בו אנו מקבלים משלוחי מנות הכוללים דברי חמץ, יש חשש שעדיין מתגלגלים שאריות ופרורים של חמץ בפניות נסתרות בבית. אי לכך אנו חייבים לנקות כל פינה, והדגש הוא על ניקיון מחמץ ולא ניקיון מאבק. (אמת)
ב. כזכור, אנו חוגגים את הפסח כדי "לזכור ולא לשכוח לעולם" את עבודת הפרך שעבדו אבותינו במצרים, כי "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - שהרי זהו המקור ההלכתי לחג. ניקיון הפסח הוא אחת הדרכים לקיים את מצוות "לזכור ולא לשכוח", כדרך להזדהות עם ההיסטוריה. (שקר)

9. מדוע, לדעתכם, התעקש פרעה והקשה את ליבו במשך כל תשע המכות, שהיו קשות מאוד, ורק במכה העשירית, מכת בכורות, נכנע והסכים לשחרר את בני ישראל?

- א. מאחר שפרעה היה הבן הבכור במשפחתו הוא פחד מהגורל הצפוי לו עקב תמותת הבכורים במשפחה. (אמת)
ב. פרעה עיף מכל המכות שנחתו עליו, ושריו שכנעו אותו להאמין שלאחר הבנים הבכורים - יגיע תור הבנים השניים וכו', כנקמה על גזירתו "כל הבן היילוד- היאורה תשליכוהו". (שקר)

10. מה זאת עוגת בצל?

- א. כל קולפי הבצל מכירים ודאי את הדיסקית שעליה יושבים עלי הבצל. זוהי עוגת הבצל. (אמת)
ב. לכנסיות הרוסיות ייחוד בגלל כיפותיהן דמויות הבצל. לכך יש כמה סברות. לפי אחת מהן, בחג הפסחא נהוג ברוסיה המרכזית להכין תבשיל בצורת עוגה, שצורתה דמויית כיפות אלה של הכנסייה, והיא נקראת "עוגת הפסחא", אך הילדים קוראים לה "עוגת הבצל". (שקר)

11. מה משמעות השיר "חד גדיא"?

- א. פזמון זה מוצאו מימי הביניים. פזמונים מסוג זה מצויים לרוב בכל הלשונות, והצורה הקלילה והמשעשעת שבו נועדה לעורר את המסובים (בפרט הילדים), לגמור את הסדר בחדוה. עם זאת, הרעיון המרכזי של הפזמון עד לסיומו בהבאת הגאולה השלמה, מקנים לו ללא ספק תוכן פנימי רציני. עיקרו של הפזמון: כל עוול ורע יש לו עונש ונקמה עד אחרית הימים, כאשר יסולק כל הרע מן העולם. (אמת)
ב. חד גדיא בכלל לקוח מעולם הטבע. הוא משמש כמשל למלחמת הקיום בטבע: המאבק בין החלש והחזק, בין הטוב והרע. הוא מתקשר לפסח משום שהוא משמש משל למאבק בין הרעים והטובים, בני ישראל ומלך מצרים. (שקר)

12. מדוע נקרא הלילה הראשון של פסח "ליל הסדר"?

- א. בלילה הראשון של פסח אנו מקיימים מצוות ומנהגים רבים, הערוכים וקבועים בסדר מדויק במשך דורות רבים. סימנים רבים יש לסדר המיוחד והם: קדש, רחץ, כרפס וכו' שבכל אחד מהם יש לעשות משהו מסוים המפורט בהגדה. וכך נוהגים במשך דורות רבים. לכן קוראים לסעודה הנערכת עם כניסת החג "סדר ליל הסדר". (אמת)
- ב. במשפחות רבות ליל הסדר מהווה מקור לבעיות משפחתיות קשות. למשל: אצל מי עורכים את ליל הסדר בשנה הראשונה של הנישואין? מי מביא מתנה למי? ממי גונבים את האפיקומן? האם רק הבנים גונבים או גם הבנות? כדי למנוע סכסוכים אלו יש לעשות סדר: לקבוע מראש את כל הסדרים והנהלים, ולרשום הכל בצורה מסודרת. (שקר)

13. מהי מצוות "מעות חיטים"?

- א. מצווה זו היתה נהוגה בעיקר בתקופת גלות בבל. שארית העם, תלמידי חכמים שנשארו בארץ, חייתה בעוני רב, ולא יכלה לממש את "סדר" הפסח הלכה למעשה. אי לכך ערכו מידי פסח מגבית גדולה בקרב גולי בבל העשירים, שהיתה מיועדת לאותם תלמידי חכמים המקיימים את מצות יישוב הארץ. (שקר)
- ב. זוהי מצוות מגבית למימון צרכי הפסח היקרים בקרב נזקקים ועניים. (אמת)

14. מהו מקור המילה "אפיקומן"?

- א. האמת היא שלא מופיע הסבר ברור למילה מוזרה זו. משערים, שמקורה בביטוי שמשמעותו ביוונית "לאחר הסעודה" - קינוח מתוק. מכיוון שהמסורת קובעת שטעם המצה צריך להישאר בפה, מחלקים למסובין בסוף ה"סדר" פיסת מצה. (אמת)
- ב. המילה קשורה לפילוסוף היווני אפיקורוס, שכפר בעיקר, וניהל ויכוח קשה עם הרבנים שבתקופתו. בלעג היה נהוג לומר, שכשם שהאפיקומן נמצא באמצע וסופו להיאכל, כך אפיקורוס סופו שדעותיו תיעלמנה. (שקר)

15. מהי "מצה שמורה"? מהו מקור השם בתורה?

- א. זוהי מצה מיוחדת שאופים כשבוע לפני ליל הסדר ושומרים אותה בין שני כרכים של הספר "שולחן ערוך", כשהיא עטופה במעטה בד. המצה הזו אינה מיועדת לאכילה, והיא מסמלת את מצוות הישמרותו של העם מחטאים, שבשלהם הגיעו למצרים. המקור לשם בתורה: "ונשמרתם לנפשותיכם". (שקר)
- ב. זוהי מצה שנאפתה מחיטה שנשמרה משעת קצירתה מחשש חמץ. מקור השם: "ושמרתם את המצות". בליל הסדר יש לאכול כזית מצה שמורה, והמדקדקים אוכלים בחג הפסח רק מצה שמורה. (אמת)

16. מהי "הגדת ראשי הציפורים"?

- א. על מנת שלא לעבור על איסור יצירת דמויות, נהוג היה בגרמניה במאה ה-13 להוסיף ראש של ציפור לדמויות המצוירות. (אמת)
- ב. הלא זו שטות! האיסור חל על יצירת פסלים ולא על הדפסת תמונה. (עובדה היא שתמונותיהם של רבנים מתנוססות בבתיים רבים). מדובר בהגדה שנוצרה בתקופת האינקוויזיציה. על מנת שתהא מצומצמת בשטחה, נכתבה בכתב זעיר, בדומה לראשה הזעיר של הציפור, וכך זכתה לכינוי "הגדת ראשי הציפורים". (שקר)

17. מהו מקור המנהג שדווקא הילד הקטן במשפחה ישיר "מה נשתנה"?

- א. חשוב מאוד לצייר את הילדים הקטנים, כי הם עזרו בהכנות קדחתניות לקראת היציאה ממצרים, כגון, אפיית מצות ואריות החפצים הנחוצים לדרך. (שקר)
- ב. מכיוון שהאב חייב לספר לבן את ספור יציאת מצרים, הבן הקטן שואל, כדי שהאב יענה. (אמת)

18. מה המשמעות של אכילת מרור?

- א. המרור הוא חלק מקורבן הפסח. הוא מעורר את החיך בגלל טעמו החזק, ולכן יש תיאבון גדול יותר לאכול את בשר קורבן פסח. (שקר)
- ב. המרור הוא זכר ליציאת מצרים - המצרים מיררו את חיי היהודים בעבודה קשה 460 שנה. (אמת)

19. במה עסקו בני-ישראל במצרים?

- א. כידוע זורם במצרים הנילוס ובנילוס יש הרבה דגים ולכן, חלק גדול מבני-ישראל עסק בדיג, החלק השני היו בעיקר רועי צאן. (שקר)
- ב. בני-ישראל היו עבדים במצרים. הם עבדו עבודת פרך ובנו ערים לפרעה. (אמת)